

Lunds Universitet

Karin Bergström

Språk- och Litteraturcentrum

FFSK10

Författarskolan

Handledare: Lars Gustaf Andersson

2014-01-15

MIN OSÄKERHET

en kandidatuppsats om en kvinna som skriver en roman

LUNDS
UNIVERSITET

ABSTRACT

MIN OSÄKERHET- en kandidatuppsats om en kvinna som skriver en roman av Karin Bergström

Det är nästan nittio år sedan Virginia Woolf satte sig för att skriva om kvinnorna och romanen, vilket resulterade i essän "Ett eget rum"(1925). Jag är en kvinna som skriver en roman, och jag undrar hur Virginias ord kan hjälpa mig idag.

Mina frågor i uppsatsen är:

Hur ser relationen mellan kvinnan och författarskapet ut i Sverige?

Finns det strukturer som gör mig rädd för att sträva mot det stora författarskapet?

Kan jag bli fri från dem?

Utgångspunkten är ett litteratursociologiskt perspektiv på författarskap. I uppsatsen blandas kvalitativ och kvantitativ metod, beräkningar med fältstudier, sociologer med filosofer, historia med litteratur. Eftersom denna uppsats har mitt eget förhållningssätt till att skriva som ämne är det omöjligt för mig att inte bli subjektiv. Jag vill föreslå läsaren att läsa texten som en självreflekterande essä i akademisk form. Uppsatsen kommer heller inte att kunna komma med några svar, men kan förhoppningsvis lägga en grund för vidare diskussion och analys i ämnet.

I kapitel 1, "Författarmarken", framhåller jag att kvinnor skriver lika mycket som män i Sverige, men att män framhålls i majoritet i litteraturhistoriska uppslagsverk. Män är också överrepresenterade när det gäller de litterära utmärkelseerna.

I en granskning av de senaste årens litterära priser finner jag dock en förändring vilket får mig att hoppas att en förändring har börjat komma, att strukturen kring litteraturen börjar ändras.

I kapitel två, "Det som låser mig", beskriver jag hur yttre strukturer kan internaliseras och bli till en sanning även om strukturen inte längre finns kvar.

I kapitel tre, "Min frihet", visar jag hur jag genom Virginia Woolf och feministiska tänkare börjar planera för ett självständigt författarskap.

Avslutningsvis föreslår jag en diskussion om kvinnor och litteratur inom utbildningar i litterärt skapande. Detta för att värna om den fria litteraturen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

MIN OSÄKERHET	4
FÖRFATTARMARKEN	6
Författaren och samhället	6
Författarpopulationen	8
Publicerade författare	9
Litteraturhistoriska verk	10
Kvinnors kvalitet	13
Klimatförändring	16
Summering	18
DET SOM LÅSER MIG	19
Grälen med Pierre.....	22
Författaruppfattning.....	25
Summering	27
ATT BLI FRI	28
Min mani	28
Det mest konkreta rådet.....	31
Summering	32
AVSLUTANDE DISKUSSION	33
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	34

MIN OSÄKERHET

Och jag tänkte på hur otrevligt det är att bli utestängd, och jag tänkte på att det kanske är värre att bli innestängd[---]jag tänkte på hur säkerställt och välmående det ena könet var och hur fattigt och osäkert det andra. (Woolf, 1925, s. 34.)

Det är nästan nittio år sedan Virginia Woolf satte sig för att skriva om kvinnorna och romanen, vilket resulterade i essän ”Ett eget rum”(1925). Jag är en kvinna som skriver en roman, och jag undrar hur Virginias ord kan hjälpa mig idag.

Ja, jag behöver hjälp för att klara av att skriva. Jag slår undan fötterna för mig själv gång på gång, som om jag vägrar ge mig plats. Det har länge varit omöjligt för mig att låta andra veta att min största saknad är den efter de böcker jag inte ännu skrivit. Viljan att berätta har jag förklätt till en dröm, för det finns något ofarligt över en dröm. En dröm är en idé, en längtan, som finns även om du inte förverkligar den.

Det är som om jag har två personer i mig, en som älskar och gör allt för att skriva och en som gör allt för att sluta.

I skrivande stund (januari 2014) är tiden i skolan snart är slut och jag ska sluta kontrakt med min tidigare arbetsgivare för att ha råd med mina fortsatta studier. Men jag är orolig för att det ska leda till att jag inte vågar fortsätta försöka skriva för min försörjning. Att all den kraft jag lagt ner, den förändrade livskursen, ska gå förlorad. Det är otroligt viktigt för mig nu att fortsätta, att våga och att inte sätta hinder för mig själv.

Det är det jag behöver Virginias hjälp till. Inte kunskaper om radbrytning och meningsbyggnad utan främst för att *göra det legitimt för mig att skriva skönlitterärt.*

Och därför undrar jag: *Vad är det som gör mig så osäker på min rätt att skriva?*

Virginia framhåller i ”Ett eget rum”(1925) att kvinnor inte haft möjlighet att skriva romaner, eftersom de inte varit tillåtna, men heller inte haft en egen ekonomi och ett eget rum (bla. s.122). I det citat jag valt att inleda den här uppsatsen med skriver hon att kvinnor är mer osäkra än män. Stämmer detta för mig? Är det min könsroll som håller mig tillbaka?

Virginia utgick från frågan om kvinnan och romanen i Storbritannien för nära nittio år sedan och jag tar mig an den stora uppgiften att försöka fortsätta hennes arbete.

För att förstå hur jag ska förhålla mig till mitt eget författarskap, vilka strukturer jag är del i och vilka band jag behöver klippa ställer jag tre frågor i den här uppsatsen:

Hur ser relationen mellan kvinnan och författarskapet ut i Sverige?

Finns det strukturer som gör mig rädd för att sträva mot det stora författarskapet?

Kan jag bli fri från dem?

Med detta har jag gjort ett antagande, jag har antagit att det är sant att samhällsmedborgarna, män och kvinnor, har olika roller i det svenska samhället, och att det är möjligt att dra generella slutsatser vad gäller yrkesval och intressen utifrån könsroller. Jag utgår även från att detta är skapat av sociala strukturer i vårt samhälle och att ingen (inte heller jag) går fri från samhällets strömningar, vilka vi skapar tillsammans.

Ämnet för den här uppsatsen är alltså inte att visa hur samhället organiseras och olika förutsättningar skapas för män och kvinnor, utan att undersöka hur den roll jag fått, och själv skapat, påverkar mina förutsättningar, mitt mod, att skriva skönlitterärt.

Utgångspunkten är ett litteratursociologiskt perspektiv på författarskap. I uppsaten blandas kvalitativ och kvantitativ metod, beräkningar med fältstudier, sociologer med filosofer, historia med litteratur. Ibland kommer jag att använda mig av utdrag från mina dagböcker, för att visa processer i mitt eget skrivande under den tid jag skrivit på min roman, de senaste femton månaderna. Eftersom denna uppsats har mitt eget förhållningssätt till att skriva som ämne är det omöjligt för mig att inte bli subjektiv. Jag vill föreslå läsaren att läsa texten som en självreflekterande essä i akademisk form. Uppsatsen kommer heller inte att kunna komma med några svar, men kan förhoppningsvis lägga en grund för vidare diskussion och analys i ämnet.

FÖRFATTARMARKEN

Det är ny mark för mig, författarmarken. Jag vet inte var jag ska sätta mina fötter, och jag kämpar med ett ofantligt lass av tvivel. Finns det andra som jag? Det är lite pinsamt, men min föreställning av en författare har varit en självständig, modig och skör människa med en briljant förmåga att hitta de rätta orden. Jag hör inte hemma där. Författargruppen, tänker jag, består av många män som kan ta för sig och lite färre kvinnor som är genier. Stämmer verkligen det?

Författaren och samhället

I Sverige tycks kvinnor längta mer efter att vara författare än män. Den fjärde december 2012 presenterade Kulturnyhetera att kvinnor drömmer om att bli författare i större utsträckning än män, författare är nummer tre på listan, medan det för män hamnar på sjätte plats (Sveriges Television, 2013).

Även i min klass vid Författarskolan i Lund finns det en skillnad. Vi har män i vår klass, men de är i minoritet. Antagningssiffrorna visar att tio män och tjugo kvinnor blev antagna till höstterminen 2012, det vill säga till min klass. När jag tittar på universitets- och högskolerådets antagningsstatistik för *sökande* till författarskolan från 2008-2013 framkommer att det genomgående är fler kvinnor än män som sökt till skolan under dessa år. Två tredjedelar av de sökande har varit kvinnor. Det senaste året var tre fjärdedelar av de sökande kvinnor¹ (Universitet och Högskolerådet, 2014). Anledningen till att jag fokuserar på de som ansöker till skolan och inte de som blir antagna är att jag undrar om det finns en skillnad i hur kvinnor och män *förhåller sig till sin kreativa drivkraft*. Även om det är ett litet underlag är siffrorna tydliga och stärker mig i funderingarna om det kan finnas ett samband mellan kön, samhälle och en persons inställning till sitt författarskap.

På en loppis i Röstånga hittar jag oväntat boken *Dikten, diktaren och samhället* (1935). Det är en samling debattinlägg i Krusenstjernafejden från svenska skribenter om kopplingen mellan

¹ 2008: 68 % kvinnor, 2009: 62 % kvinnor, 2010: 62 % kvinnor, 2011: 65 % kvinnor, 2012: 63 % kvinnor, 2013: 74 % kvinnor. **Sammanlagt:** 67 % kvinnor 33 % män (Universitets- och högskolerådet)

samhälle och diktare. Samlat argumenterar samtliga skribenter att det är omöjligt att separera diktaren från samhället.

Dikten är icke en fristående skapelse, som svävar i rymden, ovan de sociala, ekonomiska, politiska och andliga striderna. Den växer fram ur sin miljö.(Ahlberg, 1935, s. 16)

Citatet ovan är från författaren och filosofen Alf Ahlbergs text ”Diktaren och livssynen” i samma bok. Jag läser det han skriver och tänker att det som händer i samhället kommer att synas i författarnas texter, konsten är inte frikopplad i sin egen sköna form. På så sätt speglar konsten vad som händer i samhället.

Litteratursociologen Robert Escarpit (1958) fördjupar detta och menar att samhället inte bara skapar det författaren skriver om, utan även bestämmer vem författaren är. Gruppen författare, *författarpopulationen*, ”är underkastad samma förändringar som alla befolkningsgrupper: åldrande, föryngring, överbefolkning, avfolkning etc.” (Escarpit, 1958, s.41). Ingen författare är i denna mening unik, utan ingår i ett kluster av författare, en författarpopulation.

Med andra (mina) ord: Konsten må vara fri, men människorna som rör sig runt den är betingade av sina sociala positioner.

Att prata om författare i ett samlat grepp blir i den meningen svårt. Precis som det är svårt att tala generellt om folkslag eller människor födda ett visst år. Populationen förändras även med tiden och det som en gång var nära en sanning kan strax efteråt bli en lögn.

Escarpit beskriver hur författarpopulationen vuxit fram till en självständig yrkesgrupp samtidigt som det moderna samhället. Ekonomi, att klara av att leva på sitt skrivande är avgörande för författarna, enligt Escarpit, men det lägger även grunden till en obalans mellan dem.

[den litterära populationen] lider en sådan besynnerlig brist på inre jämvikt, då den ännu inte lyckats uppnå en reglering av sin sociala och i synnerhet ekonomiska ställning i den moderna staten.(ibid., s.67)

Detta baserar Escarpit på att det, när han skrev sin bok 1958, fanns begränsade möjligheter för den författare som inte ville ha ett biyrke och som inte heller kunde försörja sig på sitt skrivande (ibid. s.66-67).

Även Virginia Woolf (1925) framhåller ekonomi som en avgörande faktor för en persons möjlighet att skriva skönlitterärt, ”Intellektuell frihet är beroende av materiella ting[---]Och kvinnorna har alltid varit fattiga.” (Woolf, 1925, s.122). Virginia fortsätter och trycker på vikten av att tjäna sina egna pengar, en massa pengar, så mycket pengar att oberoendet kommer. Det är först då författaren kan försvinna in i sitt författarskap.

Möjligheterna för en författare att skaffa sig en egen ekonomi är i högsta grad kopplad till dennes ställning i samhället (samhällsklass, arbete, utbildning etc.).

Författarmarken är alltså knuten till samhället och ordnad med brist på jämvikt. Därmed är författaren en produkt av samhället och styrs som alla andra människor av maktstrukturer. I ett samhälle där kvinnan inte är jämställd mannen kommer hennes möjlighet att skriva vara begränsad.

Har förutsättningarna för kvinnor att skriva förändrat sig samtidigt med våra ökade rättigheter i samhället i stort? För att kunna svara på det måste jag börja utforska den svenska författargruppen. Vilka är egentligen Sveriges författare?

Författarpopulationen

Escarpit (1958) menar att det finns två sätt att kartlägga en författarpopulation. Det första är att göra en sammanställning av alla publicerade författare, i ett givet land, mellan två tidpunkter. Det andra är att gå genom registret till tillförlitliga litteraturhistoriska handböcker (Escarpit, 1958, s.41-45).

Escarpit kallar detta för två ytterligheter, och anser att ingen av dem är riktigt tillfredställande.

Det första sättet är (enligt honom) för mekaniskt, då en författare i så fall anses vara en som producerar böcker. Escarpit menar att ”man är författare endast i förhållande till någon, i någons ögon” (ibid., s.41) och en räkning kan inte påvisa om någon anses vara författare eller inte. I min mening uppstår här ytterligare ett problem, för vem är det som ska bedöma vem som är författare? Enligt sociologen Pierre Bourdieu kan inte vem som helst njuta av och bedöma vad som är god konst. Det är bara de som har tillträde till full rörelse på litteraturens fält som kan det (Bourdieu, 1992, s.444), det vill säga de som redan befinner sig på fältet, och som kan tillräckligt mycket om hur det fungerar och kan ta sig vart de vill på fältet.

Med Escarpits metod räcker det sålunda inte med att till exempel en majoritet av Sveriges utgivna författare är kvinnor för att en majoritet av den svenska författarpopulationen ska vara

kvinnor. Författarna måste erkännas av massan, men med Bourdieus begrepp förstår jag att det inte kan vara den stora massan som erkänner någon, det måste vara vissa med så kallad smak.

Det andra sättet att påvisa en författarpopulation (genom register) är enligt Escarpit för subjektivt. Svårigheten ligger i urvalet då vissa verk har blivit bevarade och andra inte. Det är även problem med objektivitet gällande samtida verk som av kritiker kan anses ha mer betydelse än de har.

För att kunna avgöra en persons betydelse inom litteraturen behöver vi enligt Escarpit vänta till hen har avlidit för det är ”först efter sin död som författaren kan kvalificeras som medlem i det litterära kollektivet” (Escarpit, 1958, s.42).

Med detta resonemang går det inte att påvisa hur aktuella samhällsförändringar påverkar litteraturen i stort förrän dagens verksamma författare är avlidna. Därmed finns det en fördröjning i det litterära fältet. Om detta stämmer, går det att skönja frukterna av det arbete som utfördes för kvinnans rätt att arbeta som författare under 1900-talet?

Jag börjar undersöka den svenska författarpopulationen med de metoder Escarpit presenterat, för jag tror att de i kommer att visa mig konturerna av den svenska författarpopulationen när det gäller upphovspersonernas kön.

Publicerade författare

Jag söker efter statistik. Mailar författarförbundet, Kungliga Biblioteket och Svensk bokhandel, men ingen har siffror över könsfördelningen mellan upphovspersoner bland utgivna skönlitterära författare i Sverige. Därmed kan jag inte göra en fullständig jämförelse i den här uppsatsen.

Svenska barnboksinstitutet (SBI) publicerar årligen statistik gällande publiceringar av barn- och bilderböcker i Sverige. På deras hemsida finns statistik över utgivning mellan 1999 och 2012 där även upphovspersonens kön är en faktor (med undantag för 2001-2003). Siffrorna säger att majoriteten, runt 60 %, av de barn- och bilderboksförfattare som blir publicerade i Sverige är kvinnor². Förhållandet när det gäller debutanter är likartat, dock finns det år då

² **1999:** 62 % kvinnor, 38 % män; **2000:** 51 % kvinnor, 49 % män; **2001-2003:** Ingen siffra; **2004:** 59 % kvinnor, 41 % män; **2005:** 62 % kvinnor, 38 % män; **2006:** 62 % kvinnor, 38 % män; **2007:** 61 % kvinnor, 39 % män; **2008:** 57 % kvinnor, 43 % män; **2009:** 63 % kvinnor, 37 % män; **2010:** 59,5 % kvinnor, 40,5 % män; **2011:** 62,7% kvinnor, 37,3 % män; **2012:** 62,8 % kvinnor, 37,2 % män.

kvinnorna är i större majoritet, såsom 2002 där 73 % av debutanterna är kvinnor och 2006 där 71 % är kvinnor (SBI, 2013).

Att vara barn- och bilderboksförfattare förefaller att vara ett kvinnoyrke, och författarpopulationen består i majoritet av kvinnor.

Trots detta framhåller SBI att år 2011 var kvinnornas år (ibid). Det är som om det finns en sanning som säger att alla andra år är männens år.

För att ta reda på vilka som blir lästa, som anses som författare, går jag in på Svensk bokhandels årsstatistik och läser vilka böcker som ligger på topplistorna. Jag räknar upphovspersoner baserat på deras kön och finner att det finns ett ytterst svagt samband mellan upphovspersonens kön och försäljningssuccé. Samlat under åren 2004-2012 (bortfall 2009) finns 46,7% kvinnor och 53,2 % män³ (Svensk bokhandel, 2014). Även dessa siffror säger att jag har fel, författarna är inte män i övervägande majoritet.

Var kommer den här myten från? Varför tror både jag att majoriteten av författarna är män?

Litteraturhistoriska verk

Jag går till de stora litteraturhistoriska uppslagsverken och börjar med Göran Hägg *Den svenska litteraturhistorien* (1996). Innan jag börjar räkna läser jag efterskriften där författaren själv kommenterar urvalet av författare i uppslagsverket:

Hur många kvinnor finns med?

Jag har faktiskt inte själv räknat vare sig namn eller textutrymme i det föregående. Jag vill gärna föreställa mig att detta är det hittills jämställdaste verket inom genren om man undantar specialarbeten som *Kvinnornas litteraturhistoria* och dylikt[---]Kvinnor var, även om de ofta antagligen dominerade publiken, under långa tider i hög grad utestängda från litteraturen[---]En mindre observerad svårighet, i modern tid, är att seriösa kvinnliga författare, även om de ofta är överlägsna både i publiktycke och berättarkonst, faktiskt inte lider av samma maniska produktivitet som sina manliga kollegor [vilket] inte kan ha med genetiska egenskaper att göra utan snarare något slags

³ 2004: 18 kvinnor, 25 män; 2005: 17 kvinnor, 23 män; 2006: 21 kvinnor, 19 män; 2007: 22 kvinnor, 21 män; 2008: 17 kvinnor, 24 män; 2009: ingen uppgift; 2010: 18 kvinnor, 22 män; 2011: 22 kvinnor, 25 män; 2012: 23 kvinnor, 21 män. **TOTALT:** 338 upphovspersoner varav 158 kvinnor samt 180 män. Vissa verk har fler än en upphovsperson varvid de vissa år är fler än fyrtiostycken.

sociala förväntningar som i sig givetvis är ett litteratursociologiskt problem värt att studera och diskutera. (Hägg 1996, s.658)

Hägg framhåller något viktigt som inte visar sig i en räkning med Escarpits metod, och det är att vissa personer blir mer publicerade än andra. Hägg framhåller det bero på att kvinnliga författare inte lider av *manisk produktivitet*. Risken med Häggs formulering är att den föder en föreställning om att kvinnor inte skriver lika mycket som män, vilket är svårt att avgöra baserat på hans underlag. Jag anser det vara omöjligt att säga något om i vilken grad en person producerar text som inte blivit tryckt. Min tolkning är snarare den (om Häggs observerade svårighet stämmer) att kvinnor inte *publicerar sig i samma maniska takt* som män.

Hägg ser inte något samband mellan hur författarfältet presenteras och människors känsla av tillåtelse att vistas på det, mellan antal kvinnor i uppslagsverken och vad som gör att kvinnliga författare hämmas i sitt konstnärliga yttrande. Om han sett det, hade han då räknat sina egna register?

Jag har räknat Häggs register. Först började jag räkna samtliga män och kvinnor, oavsett nationalitet, men ändrade mig och valde de svenska författarna istället. Kan hända gjorde jag fel på några ställen, men jag har ganska god felmarginal. I min räkning består *Den Svenska litteraturhistorien* av en presentation av 532 svenska författare varav 439 är män och 93 är kvinnor. Alltså är 17 % kvinnor.

I *Svenska författare genom tiderna* (Edkvist & Söderblom 1998) presenteras 68 författare, från forntid till nutid. Av dem är 19 kvinnor, d.v.s. 27 %. Det är lite mer än vad Hägg presenterar, men alltså i minoritet.

I *Den svenska litteraturen 3 Från modernism till massmedial marknad 1920-1995* (Lönnrot, Delblanc & Göransson (red)) står 14 kvinnor mot 77 män, dvs. 15 %.

Uppslagsverken jag läser har särskilda kapitel om författande kvinnor och de svårigheter dessa författare har mött. Upphovspersonerna till uppslagsverken verkar vara ense om att det finns ett problem, men att det är för kvinnorna och inte för litteraturen i stort. Litteraturen verkar inte utarmas av detta, inte heller förtunnas. För kvinnorna däremot tycks det ha varit en fråga.

I *Den svenska litteraturen 3 Från modernism till massmedial marknad 1920-1995* presenteras ett termregister med ordförklaringar om sex sidor med två spalter på varje sida (Lönnroth, Delblanc och Göransson(red), 1989 s.663-670). Där hittar jag bland annat termer som *automatisk skrift*, *canzone*, *greppaminni*, *hövisk litteratur* och även *kvinnolitteratur*.

Kvinnolitteratur: litteratur som skrivs av eller för kvinnor och (i huvudsak) behandlar kvinnors situation och samhällsställning ur kvinnoperspektiv. (Lönroth, Delblanc och Göransson(red), 1989, s.665)

Det finns även barn- och ungdomslitteratur (hur var det nu, vilket kön var i majoritet bland barn- och ungdomslitteraturförfattarna?), men ingenstans hittar jag manslitteratur. Kan det vara så att allt annat, förutom dessa två termer, är manslitteratur? Automatisk skrift, canzone, greppaminni och hövisk litteratur skriven av en kvinna om en kvinnas situation ur ett kvinnoperspektiv- hade det kallats för kvinnolitteratur?

Nu ska jag inte verka dummare än vad jag är. Jag förstår att vad som avses med kvinnolitteratur är litteratur skriven för att bidra till kampen för lika rättigheter mellan män och kvinnor, och jag förstår även att Lönroth, Delblanc och Göransson inte uppfunnit uttrycket.

Däremot gör termregistret det tydligt för mig att i detta uppslagsverk är *kvinnans litteratur inte mannens, och mannens litteratur är Sveriges*.

Är det här en grund till min osäkerhet att skriva skönlitterärt? Jag trodde att jag skrev min roman om samhällsfrågor, men misstänker nu att jag kanske skriver ”kvinnolitteratur”? Och, om jag blir publicerad, blir jag en ”kvinnoförfattare” då? Eller en ”kvinnlig författare”? Det skulle motverka mitt syfte, för jag vill ju att mina ord ska läsas oavsett mitt och läsarens kön.

Med hjälp beräkningarna ovan inser jag att personer av mitt kön är i minoritet bland de så kallade författarna, trots att de är i majoritet vad gäller att producera text inom barn- och ungdomslitteratur, samt nästan likställda när det gäller bästsäljande skönlitteratur. En oroväckande tanke börjar krypa fram: är det så att kvinnor skriver mer men med sämre kvalitet än män? Är det här förklaringen till min osäkerhet ligger?

Om färre kvinnor än män anses ha skrivit något värt att bevara, innebär det att jag som kvinna känner en större press att prestera? Att jag känner högre prestationskrav och att det är kraven som låser mig, som gör mig osäker?

Litteratur är inte en tävling mellan kön, men i den undersökning som är min uppsats kan det ändå vara relevant att undersöka om kvinnor anses skriva sämre än män. Jag söker mig till den ultimata litterära toppen, vilka befinner sig på den?

Kvinnors kvalitet

Den första svensk att få Nobels litteraturpris var Selma Lagerlöf, 1909. Därefter har en svensk kvinna fått priset, Nelly Sachs 1966. Nobelpriset i litteratur har utdelats sedan 1901 och tilldelats 12 % kvinnor och 88 % män. Mellan åren 1928-1991 har priset inte tilldelats en ensam kvinna. När Nelly Sachs 1966 fick priset delade hon det med Samuel Agnon (Svenska Akademien, 2014). Under sextiotre år erkändes därmed inte en enda kvinnas författarskap till den grad att hon ensam fick skaka i hand med den svenska kungen.

Fanns det inga kvinnor som skrev då? Eller handlade det om vilka som satt i akademien som delar ut priset? Min uppfattning är att en struktur är större än de enskilda personerna som verkar i den. Alltså är det för mig mer intressant att undersöka det litterära klimatet än vilka som satt i akademien (även om jag inte förnekar att det finns ett samband mellan vilka som sitter i akademien, samt vilka som nominerar till priset och de som tilldelas priset). Jag jämför därför Nobels Litteraturpris med ett annat pris som delats ut under samma tidsperiod.

Samfundet De Nio delar årligen ut sitt Stora pris till en eller flera svenska författare (Samfundet De Nio, 2014). Prissumman skiljer sig avsevärt från Nobelpriset vilken omfattar åtta miljoner kronor, medan Samfundet De Nios prissumma 2013 var 300 000 kronor.

När jag läser om Samfundet De Nio på deras hemsida finner jag att det grundades 1913 efter testamentet från en kvinna som önskade att skriva, som ville uppmuntra till skrivande, Lotten von Kræmer. Lotten var progressiv. Hon skrev i sitt testamente att samfundet De Nio skulle bestå av fyra kvinnor och fyra män, den nionde platsen skulle tillhöra ordföranden som varannan gång ska vara kvinna, varannan vara man. I De Nio har författare som Astrid Lindgren, Selma Lagerlöf, Elin Wägner, Karin Boye och Sara Lidman ingått (ibid.).

Det låter som en fin förutsättning till att uppmärksamma kvinnors skrivande på samma grund som mäns.

Jag räknar på deras listor över pristagare och kommer fram till följande:

De Nios Stora pris har utdelats sedan 1916 till sammanlagt 134 personer varvid 22 stycken varit kvinnor och 112 stycken varit män. Det motsvarar 16 % kvinnor och 84 % män (ibid.).

Vad säger de här siffrorna mig? Statistiskt är skillnaden mellan Svenska Akademiens och Samfundet De Nios prisutdelning låg. Har kvinnor under nittonhundratalet skrivit med så svag kvalitet? Är det som jag misstänkte att svenska kvinnor skriver sämre än svenska män? Eller är de som bedömer kvalitet fast i bedömningsramar för litterär kvalitet som inte kan tillämpas

på det nutida författarklimatet? Är det omöjligt för en nutida svensk kvinna att bli en litterär gigant à la Lagerlöf?

Om kvinnor skriver sämre än män borde männen i min klass, statistiskt, ha betydligt större möjlighet att bli prisbelönta än jag. Och det kan också förklara varför kvinnor i större utsträckning söker sig till Lunds författarskola. Kvinnor är helt enkelt i behov av undervisning för att bli bättre.

Här känner jag mig manad att kliva in med en förklaring, jag är syrlig. Jag menar inte att kvinnor skriver sämre än män, men genom att dra skarpa slutsatser börjar jag göra mig en bild av hur fältet har sett ut. För alla dessa siffror (försäljningssiffrorna och pristagarna), de säger mig något om uppfattningen på fältet: *Att vara skriva böcker är ett yrke för både kvinnor och män, men att vara författare ett mansyrke.*

Det får inte vara sant! Inte när vi är så många kvinnor som skriver. Vad händer med oss när vi får veta att kvinnor inte är lika bra på att författa som män? Vem av oss slutar följa sin vilja först?

Jag tänker på Simone de Beauvoir, på vad hon skrev i *Det andra könet*. Hon jämför kvinnor med proletärer, en majoritet i antal men ständigt underordnad (de Beauvoir, 1949, s.163). Jag tänker (lite väl elakt men ändå, tanken kommer) att kvinnor är symboliskt fria att röra sig på det litterära fältet men när vi flyger är det inte som örnar utan stim av knott.

Den svenska författare som, enligt sin hemsida, säljer bäst är Camilla Läckberg, hon har sålt 12 miljoner exemplar av sina böcker i Sverige (Camilla Läckberg, 2014).

Den författare i världen som säljer mest är JK Rowling (*The Business insider*, 2013). På listan över världens mest lästa böcker från 2012 kommer hennes Harry Potter på tredjeplats efter Bibeln och citat av Mao Tse Tung.

Överst på topp fyrtio 2012 ligger E.L James *50 nyanser av honom* (Svensk bokhandel, 2014).

Är det så att kvinnor skriver och läses, drar in pengar till branschen, men får begränsat med uppmuntran av de litterära bedömarna? Är kvinnorna bokbranschens proletärer?

Bourdieu skriver att kvinnor är bytesobjekt i den *symboliska ekonomin* (Bourdieu, 1998, s.56 ff.). Det vill säga det system vi använder oss för att positionera oss mot varandra, där vi köper oss platser med statussymboler (såsom kunskap, konst, lägenhet i rätt område osv). I den symboliska ekonomin ingår ord, och jag tolkar det vidare som att litteratur är en viktig kapitalvara inom ekonomin.

Om en kvinna vill gå från bytesvara till en som producerar en bytesvara behöver hon sålunda byta position (från passiv till aktiv) i det sociala fältet (där hela kapitalutbytet utspelar sig).

Möjlighet att göra detta beror av de *kapital* och *habitus* (medfödda och skapade sociala förutsättningar, ex. klass, kön, medborgarskap) hon besitter.

Det borde vara möjligt för en kvinna att skaffa sig tillräckliga medel för att röra sig på fältet. Jag funderar över Selma Lagerlöf, vad fanns i henne som gav henne den pondus som tillät henne att ostört skapa litteratur livet ut? Det behöver jag förstå. Så jag åker hem till henne.

Jag åker till Mårbacka, Selmas hem. Guiden visar mig runt och berättar att Selma köpte fastigheten för de pengar hon förvärvat av sina böcker. Vilken dröm, att tjäna så mycket på sitt skrivande att kunna köpa fastigheter! I hennes hall står en Telefunken-radio, om jularna samlades hela tjänstefolket (alla trettio) där för att lyssna på julbönen, i köket finns en diskbänk gjord av koppar (den putsades två gånger per dag, inte av Selma) bredvid en AGA-spis (hon fick den gratis av Dahlén själv, det var det finaste, dyraste ett kök kunde ha på den tiden), i trappan till övervåningen hänger en gratulationshälsning till hennes femtioårsdag från Carl och Karin Larsson med familj. På ovanvåningen, efter den gamla vinden och barnkammaren, finns hennes arbetsrum. Där finns (förutom böcker på svenska, engelska, franska) målningar ur Gösta Berlings saga (hennes debut) och en staty av Nils Holgersson och Märten Gås, helt i guld.

Framför bokhyllan med alla hennes verk, inklusive samtliga översättningar, står två guldmedaljer. Den mindre är Svenska akademiens guldmedalj. Den andra är Nobels pris i litteratur. Selma var förutom den första kvinnan att få Nobelpriset även den första kvinnan i svenska akademien. När jag är i hennes hem, när jag ser hennes konstsamlingar, böcker, kakelugnar, kristallkronor, mattor, förvånas jag inte av att hon fått dessa utmärkelser. Det är det här som Bourdieu menar med kapital, ekonomiskt, symboliskt och kulturellt. Kunskaper, symboler som ger kraft att ta plats. Hon var helt enkelt Sveriges kulturella elit, och då fick hon ta hur mycket plats hon ville.

Selma åkte på resor, bland annat till Jerusalem. Guiden berättar att när Selma kom hem därifrån var hon så inspirerad att hon skrev *Jerusalem* på rekordtid. Jag tänker att det inte var inspiration, utan att hon visste exakt, utan tvekan, vad hon ville berätta och hade det så väl arrangerat för sig att hon kunde göra det.

Allt detta som Selma hade, allt detta kapital (så väl ekonomiskt som symboliskt, kulturellt) gav henne tillåtelse att fortsätta vara författare. Det tryggade henne. Var kom det från?

Det handlar om samhällsklass och kunskaper. Selma var lärare. Lämnade Värmland för Stockholm som ung för att läsa till folkskolelärarinna. I dag verkar det inte så ovanligt men när hon gjorde det var det något nytt. Selma utnämndes 1907 till filosofie hedersdoktor vid Uppsala universitet (Mårbacka minnesgård, 2013), fram till 1873 var det förbjudet för kvinnor att läsa på universitet.

Lunds universitet, där jag läser, är Sveriges näst äldsta universitet och grundades 1666 (Lunds universitet, 2014). Universitetet har alltså funnits i 347 år men varit öppet för kvinnor i 140 år. Men då inte för vilka kvinnor som helst. Universitetet var en plats för de välbeställda familjerna. För hundra år sedan, 1914, hade 435 kvinnor avlagt akademisk examen i Sverige. Kvinnor hade inte heller laglig rätt att arbeta som statliga tjänstemän. Det rådde en övertygelse att män och kvinnor var väsensskilda och att viktiga samhällsfunktioner skulle gå förlorade om män och kvinnor delade arbetsuppgifter. Detta var en uppfattning som kontrollerades av universitetet där utbildningarna hölls (Göteborgs universitet, 2013).

1927, arton år efter att Selma Lagerlöf tilldelats Nobelpriset, fick flickor samma rätt som pojkar till utbildning i Sverige. Fram till dess var det enbart de välbeställda familjernas döttrar som fick tillåtelse att gå i skolan på samma sätt som pojkarna. Min farmor fick inte samma rätt till skolgång som min farfar. Min mormor fick inte samma rätt till skolgång som min morfar. Det var inte länge sedan.

I detta starkt könsuppdelade samhälle lyckades Selma skaffa sig status. När jag besöker hennes hem och läser Pierre Bourdieus teorier om kapital och fält framstår det för mig att Virginia hade rätt, en kvinna behöver ett fält att verka på och ett kapital att röra sig med för att kunna skriva romaner. För att få ett erkännande.

Klimatförändring

Men jag har ju haft ett eget rum och egna medel så länge jag varit vuxen. Hålls jag verkligen tillbaka av de sociala förväntningar som omger mitt kön idag, 2013? Konstaterade jag inte inledningsvis att samhället bestämde över författaren? Och samhället har ju förändrats sedan 1909.

Jag återvänder till mina beräkningar av utdelade skönlitterära priser. Siffrorna jag använde mig av är ju väldigt gamla. De säger något om 1900-talet, men vad gäller nu?

Finns det inget nyare pris?

Sedan 1988 har Augustpriset delats ut i Sverige. Augustpriset utdelas till den bästa nytgivna svenska litteraturen, och har alltså inte fokus på författarskap (Augustpriset, 2014).

På prisets hemsida finner jag att det har tilldelats 45 % kvinnor och 55 % män (ibid).

Jag uppmanar mig själv att gå tillbaka till mina beräkningar. För att det ens ska vara möjligt att jämföra Nobelpriset och De Nios Stora Pris med Augustpriset måste jag använda siffror för samma år. De gamla siffrorna sa att 12 % kvinnor fått Nobelpriset sedan 1901 och att ingen kvinna *ensam* fick priset mellan 1928 och 1991.

Jag räknar om. Drar ett nytt snitt. Augustpriset har tilldelats 45 % kvinnor sedan 1988. Vilka var siffrorna för Nobelpriset då?

Mellan 1988 och 2013 har Nobelpriset i litteratur tilldelats 28 % kvinnor⁴.

Samma år tilldelades Samfundet De Nios stora pris 22 % kvinnor⁵.

Det är betydligt bättre siffror, och jag undrar, hur har det sett ut de senaste tio åren? Jag räknar och finner följande:

Augustpriset: 40 % kvinnor; 60 % män

Nobelpriset: 40 % kvinnor; 60 % män

De Nio: 30 % kvinnor; 70 % män⁶

Med andra ord: Det *kan* ha skett en förändring i hur den finkulturella eliten bedömer författarskap utifrån kön. Och- den förändringen inkluderar kvinnor i högre grad än tidigare.

Genom att lägga samman dessa siffror med försäljningsstatistiken mellan 2004-2012 förstår jag att det dessa år funnits ett svagt statistiskt samband mellan kön och skönlitterärt erkännande. Därmed finns det en möjlighet att fältet börjat öppnat sig.

Ja, jo, det är ett för litet underlag för att fastställa det, men tänk om det är början på en förändring? Det vore ju fantastiskt om det var så! Är det fördröjningen i det litterära fältet, vilken jag skrev om i föregående kapitel, som visar sig nu? Resultatet av arbetet från döda samhällskämpar?

Oavsett vad den beror på så innebär en sådan förändring att vi behöver använda det vidgade fältet nu och anstränga oss för att bygga om de yttre strukturerna.

⁴ 7 kvinnor, 18 män (Svenska Akademien, 2014)

⁵ 6 kvinnor, 21 män, priset delades av två personer 1990. (Samfundet De Nio, 2014)

⁶ Augustpriset: 4 kvinnor, 6 män. (Augustpriset, 2014) Nobelpriset: 4 kvinnor, 6 män. (Svenska Akademien, 2014) Samfundet De Nios Stora pris: 3 kvinnor 7 män.(Samfundet De Nio, 2014)

Summering

Kvinnor skriver lika mycket som män i Sverige, men omtalas som om det vore något ovanligt med en författande kvinna när det i själva verket är vanligt.

Svenska kvinnor finns inte representerade i samma omfattning som svenska män i litteraturhistoriska uppslagsverk. Män är också överrepresenterade när det gäller de litterära utmärkelserna. Detta skapar en illusion om den underlägsna författande kvinnan som inte kan verifieras statistiskt. Den bäst säljande författaren i Sverige är en kvinna och nära hälften av de fyrtio bästsäljande litterära verken i Sverige är skrivna av kvinnor.

I en granskning av de senaste årens litterära priser finner jag dock en förändring vilket får mig att hoppas att en förändring har börjat komma, att strukturen kring litteraturen börjar ändras och att vi börjar få möjlighet att erkännas som författare oberoende av vårt kön.

DET SOM LÅSER MIG

När Virginia skrev ”Ett eget rum” tittade hon mot de tomma bokhyllorna, de böcker som aldrig blivit skrivna av kvinnor (s.63). Idag finns det betydligt fler författande kvinnor men ändå känns hennes ord så aktuella när hon skriver:

Vem kan väl mäta hettan och styrkan i ett skaldehjärta när det sitter fängslat och insnärjt i en kvinnokropp.(Woolf, 1925, s.59)

Det jublar en röst i mig när jag läser det, bakom den välsminkade, leende, trevliga omhändertagande kvinnan ropar den: *Exakt så! Det är så jag känner!*

Det är som om hindren finns kvar, men inte i det yttre samhället, utan inuti mig. En osäkerhet som hindrar, stoppar och bromsar.

Om det stämmer att sambandet mellan kön och litterärt erkännande har börjat ge vika, vad är det då som håller mig tillbaka?

Simone de Beauvoir undersöker det som ständigt, även i kvinnan själv, ställer kvinnan som motsats till mannen, som *det andra* (de Beauvoir, 1949, s.160). Jag går tillbaka till min inledning av denna uppsats, och läser att jag definierar mig själv som ”en kvinna som skriver en roman”. Som vore det något ovanligt, men det är ju inget ovanligt. Jag har ju räknat nu och insett att kvinnor och män skriver lika mycket, och att kvinnor till och med vill skriva mer än män.

Om jag såg mig själv som det första hade jag aldrig skrivit ut mitt kön i den meningen. Om jag såg mig själv som det första hade jag aldrig skrivit den här uppsatsen överhuvudtaget. Då hade jag skrivit om berättarteknik istället. Eller etiska överväganden. Eller något annat, men inte hur mitt kön påverkar min frihet att skriva⁷.

Pierre Bourdieu skriver i *Den manliga dominansen* (1998) att det finns en typ av symboliskt våld som är så accepterat att offret tror våldet vara något naturligt och brukar det mot sig själv, internaliserar det (Bourdieu, 1998, s.48). När offret har internaliserat våldet behövs inga repressalier. Fångelseportarna kan lämnas öppna, fångarna stannar där inne av fri vilja.

⁷ Det vore intressant, att undersöka hur många av mina kurskamrater som reflekterar över sitt kön i förhållande till sitt skrivande. Jag är benägen att tro att inte en enda man funderar över det, men att fler kvinnor än jag gör det. Simone de Beauvoir hoppas i sin himmel att jag har fel, för vi borde väl ha kommit längre under de 64 år som har förlöpt sedan 1949?

De lagar som råder för litteraturens läggs, med detta resonemang, in i personerna själva. Vi styr oss själva med andras lagar och andras förväntningar blir våra egna.

Det symboliska våldet finns kvar även efter att de sociala villkoren för dess uppkomst har försvunnit (ibid. s.53). Det finns en *socialt ålagd agorafobi* (torgskräck) som stannar i samhället långt efter de yttre förändringarna, och det leder till att kvinnor håller sig borta från offentliga sammanhang. Är det därför jag är rädd för att skriva skönlitterärt? Jag lider av en symbolisk torgskräck?

Bourdieu menar vidare att detta inte kan hävas med hjälp av ett medvetandegörande, och inte heller med den enskildes vilja, eftersom det är en strukturell mekanism där den *dominerade lärt sig att erkänna den andres dominans*. Det spelar alltså ingen roll om jag blir medveten om detta, för det ligger i mig att se mig som ett undantag, som ”den andra”, som en ”kvinna som skriver en roman”

Samhällets strukturer skapar dispositioner, *habitus*, för samhällets medborgare, och dessa dispositioner bestämmer maktförhållandet. Om jag skulle tolka mig själv med Bourdieus teorier så är min osäkerhet inför att skapa skönlitterärt en del av min disposition. För att förändra maktförhållandet krävs alltså att dispositionerna förändras, och för att detta ska ske behöver strukturerna ändras (ibid. s.53-57).

Jag repeterar: För att ändra detta behöver strukturerna ändras, så att jag (och du) får ett annat sätt att se på mig (dig) själv.

Jag vill återgå till att skriva om universiteten för en stund, för det är ett konkret exempel på hur kvinnor fått tillträde till fältet, men ändå inte tar plats. Trots att kvinnor fått tillträde till de högre utbildningarna visar en rapport från Högskoleverket att svårigheterna kvarstår då färre kvinnor än män avancerar från doktorand till professor, trots att en högre grad kvinnor stannar inom akademien efter sin disputation (Högskoleverket 2011). I högskoleverkets rapport *Forskarkarriär för både kvinnor och män? (2011:6 R)* står att läsa att män och kvinnor lämnar akademien av olika skäl. Män lämnar oftast för ett arbete med högre lön medan kvinnor generellt har följande skäl:

Det kan till exempel handla om problem med att få anställning, brist på uppmuntran och stöd, utanförskap i forskningen, negativ särbehandling, bristande tillit till den egna förmågan, dåliga erfarenheter av forskarutbildningen samt svårigheter att kombinera karriär och familj. (Högskoleverket 2011, s.83)

Precis som inom litteraturen har kvinnor kommit att dominera i antal inom akademien men är begränsade att nå de prestigefyllda positionerna. Med mina egna funderingar över osäkerheten att skriva, trots den benhårda viljan, som grund fångar jag upp raden om ”bristande tillit till den egna förmågan”. Vad gör det med en människa att inte tro på sin egen förmåga? Det måste bli omöjligt att flytta fram positionerna, och då inte för karriärens skull utan för möjligheten att sprida sin kunskap och berika samhället med nya förklaringsmodeller. Det samma borde gälla inom litteraturen.

Jag knäpper på radion. Hamnar mitt i ett program om äldre kvinnliga författare. Ständigt samma rapporter om bristande självförtroende och den som är själva förutsättningen för kreativ utveckling! Negativ inställning från omgivningen till kreativa behov. Hur många kvinnliga författarämnen har tynat bort i brist på respons, stimulans? (Hasselgren, 1981, s.346)

Citatet ovan är taget ur en essä från 1981 av Kristina Hasselgren om Sigrid Undset (Nobelpristagare 1928). Den publicerades samma år som jag föddes, för trettiofyra år sedan. Med akademiska mått mätt är det en gammal källa, och med det i tanken blir jag kall av igenkännande. Essän gick i tryck i oktober, då var jag en månad gammal, och ämnet ansågs redan då av författaren vara gammalt, ja nästan tjugofem. Under den tid som förlöpt sedan dess, det vill säga hela mitt liv, har jag vetat att jag vill skriva. Under högstadiet var jag lite kaxigare och skrev i ett arbete om Edith Södergran att hon, Karin Boye och jag var systrar, under gymnasiet gick jag fördjupningskurser i poesi och jag sökte till folkhögskolor för att få skriva. Trots det känner jag igen det som Kristina Hasselgren refererar till i mig själv. Det lägger sig en obehaglig, ovälkommen, sorg i mitt sinne ju mer jag läser om skrivande kvinnor i Norden under nittonhundratalet och tidigare, för skillnaden mellan deras osäkerhet och min är liten. Detta trots min betydligt mer starka samhällsposition, trots att jag anses lika myndig som männen, trots min rösträtt, trots min valda barnlöshet, trots min universitetsutbildning, trots min rätt till arbete, trots min självständiga ekonomi och trots min alldeles egna lägenhet. Kristina formulerar så enkelt vad det handlar om: Bristande självförtroende som hinder för kreativiteten.

Är detta förklaringen till att en majoritet av de sökande till författarskolan vid Lunds universitet är kvinnor? Att de är skrivande människor som söker sitt inre efter ett rum där de kan skapa utan förebråelser? I så fall gäller det att de som arrangerar en sådan utbildning inte

är omedvetna om vilken process de är del av, den där kvinnor börjar känna självtillit och vågar utveckla sin kreativitet.

Grälen med Pierre

Under den tid jag gått på skolan har jag sökt argument för att fortsätta skriva. Att skriva är ett ständigt försök att ta plats och ibland har jag tänkt *”om jag varit en annan person hade jag inte sökt tillåtelse att skriva genom en utbildning.”*

När jag började skriva min roman kände jag instinktivt att jag *inte* ville skriva om socialtjänsten. Jag ville skriva om andra områden, visa på en litterär finkänslighet som inte utspelade sig på ett typiskt ”kvinnofält”. Jag ville skriva för de fina rummen och anpassade mig efter de ideal jag trodde rådde. Det blev platt. Min handledare var överseende, men jag förstod att även han undrade vad jag höll på med. Det var som om jag var förlamad. Jag förstod inte själv vad som var problemet, men kände att jag inte vågade släppa taget, att jag inte vågade skriva fritt.

Orden jag förut bara skrev, av ingen anledning alls. Eller av all anledning, men inte för att de skulle ta plats, utan för att de skulle ge plats. Vart är de nu? Har jag tappat bort dem i röran av meningar? Har jag glömt dem i en meningsbyggnad någonstans? Det finns inte kvar i fundamentet. Jag vet inte om jag ska leta, eller bara ignorera att de är borta. De kanske kommer av sig själva. Jag vet inte vilken som är deras karaktär. Jag vet bara att de har fått mig att älska mig själv lite mer och de har gett mig mening i mitt liv. Var är de nu?

Att jag ens gör indrag. Det viste jag inte funktionen av tidigare. Och inte heller semikolon. Fast det vet jag inte nu heller.

Det är samtalet som har försvunnit. Det inre samtalet, som alltid förde mig till någon annanstans. Rent intuitiv. Det finns nog kvar. Det måste finnas kvar. Ja, det finns kvar. Jag ska bara ge det plats. (Ur min dagbok 2013-06-17)

Med skrivandet kom en ökad osäkerhet. Innan jag började på skolan skrev jag som sagt dagbok och dikter varje dag, men då jag genom utbildningen började lägga kraft på att passa in i mallen som förelästes föll det bort. Vi hade föreläsningar om ord som absolut inte fick användas, om Hemingway och Flaubert och hur en mening ska konstrueras. Jag blev mindre i

förhållande till mina ord. Kanhända var det ett reningsbad, att ögonen öppnades och den grandiosa tonåringen punkterades, men jag upplevde det rent skrämmande att skriva. Jag kämpade mer, försökte mer och blev mer rädd.

Jag tampades med en identitetskris som fick mig att vilja sluta skriva, att skriva mer, att organisera mig, att kasta alla organisationer. Det är svårt att vara en sådan som följer samhällets önskan om den goda omhändertagande kvinnan och samtidigt bär på en vilja att vara en banbrytande författare.

I detta förvirrade tillstånd skulle jag skriva en roman. Grunden till min roman är funderingar kring det sociala arvet och ödestro. Jag försöker para byråkratisk handläggning inom socialt arbete med fornordisk sejd. Det var och är en utmaning.

Under de första månaderna var det nästintill omöjligt. Den respons jag fick var att mitt skrivande var platt, även om ämnet var intressant. Det blev stelt.

Det jag allra helst ville var att vara fri i mitt berättande, men även om jag bytt arena (från byråkrati till litteratur) höll jag mig fortfarande inom ramarna. Jag snärjde fällor för mig själv. En av dem var en motstridig huvudperson som hatade författaren (det vill säga mig). Hans namn är Pierre och under romanen växer han från tolv till nitton år gammal.

Det var svårt för mig att närma mig min huvudperson, och varken jag eller han ville att vi skulle vara nära varandra. Vi grälade (ja det går att gräla med sina huvudpersoner). Vi grälade i ett halvår. Jag har det nedtecknat. Här kommer ett utdrag:

(JAG) Jag ska se om jag kan fixa det.

(PIERRE) Eller hur. Du fixar ju allt så jävla bra.

(J)... kom igen. Jag gör mitt bästa.

(P) Är jag det bästa du kan? Det var inte särskilt begåvat.

(J) ...

(P)...

(J) Ok. Då gör jag mitt sämsta med dig. Du ska få se.

(P) Ok. Jag är van.

(J) Fan du provocerar ju mig. Jag vill inte bli arg på dig.

(P) Nähä. Men jag bryr mig inte om dig och dina patetiska försök.

(J) Och jag bryr mig inte om dig och din förbannade jävla uppväxt, och dina sjuka vanor och din förmåga att bara sabba allt som är fint.

(P)Ok. Bra. Skönt.

(J)Fan för dig.

(P)Fan för dig. (Ur min dagbok 130402)

Han har ett eget liv. Jag hör hans röst och ser hans blick. Många gånger har jag undrat varför jag ens försöker skriva om honom när han inte vill umgås med mig. Han har till och med sagt till mig att sluta skriva om honom. Så, även om jag går loss i mitt skrivande skapar jag personer som vill att jag ska sluta skriva om dem. Varför håller jag på så här för?

Jag ville få in mina erfarenheter om människor som jag skaffat mig genom mitt yrkesliv, inte bara socialtjänsten, utan även åren med hemlösa, med gamla och sjuka. Hela mitt liv har jag arbetat i omhändertagande yrken, på vårdboenden, hemtjänst och som barnvakt. Jag ville få in det i mitt berättande men det gick inte och till sist gav jag upp.

Jag vill berätta din historia Pierre. Det driver mig. Men jag kan inte. Orden blir så kantiga, så stela. Jag har träffat så många som du, vuxna och barn, kvinnor och män. Fördömda och älskade. Men ju mer jag skriver desto svårare blir det. Jag känner att det inte blir bra, och jag kommer längre och längre bort från mitt syfte.

Du vill inte mer längre, och det vill inte jag heller. Så, hur fan ska vi få det att funka då? Jag är oinspirerad och du är ointresserad.

Bajs. (ur min dagbok 130513)

Det är ironiskt att jag försöker vara nyttig även när jag får vara fri. Jag väljer att skriva om samhället, om människorna, och min drivkraft är att få oss alla att förstå varandra. Egentligen är det något fint, något viktigt jag vill berätta, men jag känner att jag skriver om det för att jag är tvingad till det. För att jag som kvinna ska skriva ”kvinnolitteratur”.

Det är sålunda två erfarenheter jag tampas med, den ena att vara socialarbetare och den andra att vara kvinna. Om jag lyckas finna någon reda i det kanske jag kan bli författare och människa.

Det finns en konstant i Bourdieus symboliska kapitalteori som befäster skillnaden mellan män och kvinnor. Den innebär att om en kvinna får ett ökat tillträde till ett manligt område så kommer hon ändå inte att närma sig mannens status. Hon hålls tillbaka enligt tre praktiska principer som både hon och omgivningen använder sig av: den första är att hon ansluter sig

till funktioner som passar en kvinna, den andra är att en kvinna aldrig kan ha makt över en man och den tredje är att mannen har makt över teknik och maskiner (Bourdieu, 1998 s.110).

Om jag analyserar mig själv med Bourdieus teorier finner jag det skrattretande att jag använder min frihet till att skriva om socialtjänsten och inte en fiktiv historia om en riddare (praktisk funktion- kvinnolitteratur). Att jag dessutom inte klarade av att ta makt över Pierre är rent av sorgligt (maktrelation). Sen har jag ingen aning om hur sjutton det går till i ett tryckeri, hur en bok blir till på riktigt (teknik). På så sätt har jag följt Bourdieus konstant enligt samtliga tre principer.

Då är det väl inte så konstigt att jag känner ett motstånd till att skriva min roman, genom den blir jag förutsägbar. Det är en paradox: *Att berätta om kvinnorollen utan att falla in i kvinnorollen.*

Författaruppfattning

Sartre (1964) skriver om hur en författare tvingas in i omgivningens uppfattning om denne:

Jag är författare först och främst för att jag av egen fri vilja valt att skriva. Men genast inträffar då detta: att jag blir en människa som andra människor betraktar som författare och som alltså måste motsvara vissa krav och, vare sig jag vill det eller inte, fylla en social funktion som andra tilldelat mig. Vilken roll författaren än vill spela, måste han spela den med utgångspunkt från det han representerar för andra. Kanske vill han ändra på den personlighet som brukar tilldelas litteratören i ett givet samhälle. Men för att ändra den måste han först träda in i den. Och sedan ingriper också publiken med sina seder, sin världsåskådning, sin uppfattning av samhället och av litteraturen i samhällets mitt. Publiken omringar författaren, håller honom instängd, och det är dess storvulna eller försåtliga krav, dess vägran och dess flykter, som är den givna grund på vilken ett verk kan byggas. (Sartre, 1964, s.73)

Om jag skulle följa Sartres råd är lösningen på min paradox att jag faller in i den roll som förväntas av mig, och därefter förändrar den, inifrån. Mitt verk kan därigenom byggas på publikens förväntningar. Jag skulle kunna utnyttja det symboliska våldet och surfa på vågorna av strukturens motstånd.

Det är knappast det jag gjort hittills, för jag känner mig nedtryckt under ytan, känner att jag fäktar med armarna och kvävs. Hur ska jag göra för att komma upp?

I omslagsfliken till *Kvinnornas Litteraturhistoria, del två* (1983) står att läsa en beskrivning av den bild som pryder verkets framsida. Bilden förställer en kvinna som sitter på knä vid en sjö, hon håller en penna i sin hand och bär lösnäsa. I hennes spegelbild står en ängel, men ängeln är överkryssad. Bilden beskrivs så här i fliken:

Lena Cronqvist har på omslaget fångat den kvinnliga författarens problematik. För att våga skapa måste hon döda ängeln i sitt inre. På kuppen blir hon häxa och pennan ett vapen, höjt till spjutkast. Kom an bara!
Snart faller lösnäsan!

Ängeln fjättrar författaren och förhindrar henne att skapa. Medan Sartre framhåller att författaren ska gå in i rollen och förändra den inifrån förespråkar den okända flickförfattaren att författaren ska gå till strid mot det som håller henne på plats.

I Harriet Clayhills essä om Ellen Key framhålls friheten som kommer med att ”tolka världen på egen risk” och det viktiga steget då feministerna slutade ”beundra våra förtryckare” (Clayhill, 1983, s.29). Detta steg togs under tidigt 1970-tal och var avgörande för synliggöra kvinnors arbetsinsatser och ledde till en analys av kvinnokultur (ibid). Detta var något som även Virginia Woolf förespråkade då hon menade att en skrivande kvinna skulle läsa andra skrivande kvinnor och få en förståelse för det arbete som skett för att lägga grunden för kvinnors skrivande. Med detta resonemang finns det minst två litterära fält, männens och kvinnornas. Stämmer det? Är det därför vissa priser i majoritet delas ut till män, eftersom de vänder sig till det litterära fält där männen dominerar? Hur blir det om en stor grupp inte släpps in på ett fält? Skapar de då ett eget? Om detta stämmer, hur ska en utbildning i litterärt skapande då läggas upp? Vilket fält ska det adressera?

Inget av det, om vi ska tro på Virginia. Hon uppmanar oss att göra oss fria från könskampen och menar att för att skapa måste det råda frihet och fred (Woolf, 1925, s.118).

Det ligger i mig, samhället. Det ligger i mig, för jag tar in det dit, ger det möjlighet att låsa mina dörrar. Det ligger i mig för jag har inte levt utan det. Jag är rädd för strukturens spöke.

Virginia vill att jag revolterar mot det nu för ”ursäkten att ni saknar tillfälle, utbildning, uppmuntran, fritid och pengar inte längre gäller.”(ibid s. 127) och hon menar att jag ska ta detta tillfälle att ge röst åt den skaldinna som tidigare inte fått röst. Att den stora diktaren är

odödlig. Att jag ska sträva efter att ge henne röst, och inte stirra mig blind på männens och kvinnornas verklighet, utan ta mig vidare, närmare världens verklighet.

Dörren tycks stå öppen för mig som vill skriva, och Virginia uppmanar mig att gå in där. Att göra mig fri från den gamla strukturen. Feministen Hélène Cixous (1975) skyndar på mig:

Och varför skriver du inte? Skriv! Skrivandet är för dig, du är för dig, din kropp är din, tag den. Jag vet varför du inte har skrivit. (Och varför jag inte skrev förrän jag var tjugosju år gammal.) Därför att skrivandet är på samma gång för högt och för stort för dig, det är reserverat för de stora, det vill säga ”de stora männen”; det är ”dumheter”. För övrigt har du skrivit en smula, men i smyg. Och det var inte bra därför att det gjordes i smyg, och därför att du straffade dig själv för att du skrev och därför inte löpte linan ut.” (Cixous, 1975, s. 239)

Hon har rätt om mig Hélène. Jag har inte trott mig få plats, och jag har inte kunnat utvecklas, för det jag skrivit har hållits halvfärdigt och gömt bakom dagböckernas låsta pärmar. Och eftersom hon har rätt om det litar jag på henne när hon fortsätter att uppmana mig ”Skriv, eftersom ingen håller dig tillbaka, inget stoppar dig.” (ibid).

Summering

Föreställningen om att kvinnor ska hållas tillbaka håller tillbaka mig. Jag skräms av den gamla bilden som inte är knuten till verkligheten. Däremot är jag med och skapar en myt om att författaren är en man, och att jag är i underläge. Jag tror helt enkelt för lite om min tillåtelse att röra mig inom det litterära fältet.

Yttre strukturer kan internaliseras och bli till en sanning även om strukturen inte längre finns kvar. Det som jag har trott varit till hinder för mig har varit en illusion.

Det krävs både ett inre och ett yttre erkännande för att en person ska bli författare. Just nu finns det en möjlighet att jag har det yttre erkännandet, men hur ska jag göra för att bli invändigt fri?

ATT BLI FRI

Vilken gräns har hållit mig nere? Illusionen av att författarskap inte varit för mig och rädslan för att ta mig själv på för stort allvar. Jag har trott att min osäkerhet inför att skriva skönlitterärt har handlat om min egen psykologi, men inser nu att jag har påverkats av min uppfattning av vem en författare är. Det blir allt mer tydligt för mig att allt skapande är större än sin upphovsperson, att den som skriver kan bidra till att förändra strukturer i ett samhälle.

Filosofen Sartre (1964) menar att ”friheten att skriva innebär medborgarnas frihet” (s.63), därigenom kommer medborgarna att välja läsa sådant som befriar dem, detta då:

Prosakonsten är solidarisk med det enda styrelseskick där prosan har någon mening: demokratin. När den ena hotas, hotas den andra. Och det är inte tillräckligt att försvara den med pennan. En dag skall komma när pennan tvingas till underkastelse och då måste författaren gripa till vapen. På vilket sätt ni än kommer in i litteraturen, vilka åsikter ni än bekänner er till, kommer den alltid att kasta ut er i striden. Att skriva är ett visst sätt att önska friheten. Har ni en gång börjat, är ni, vare sig ni vill det eller inte, engagerad. (Sartre, 1964, s.63)

Med Sartres resonemang kan den skrivande människan inte undvika att bli en frihetskämpe. På så sätt går texten tillbaka till samhället.

Nu börjar jag se litteraturens kretslopp framför mig, det är en cirkelrörelse: Samhället bestämmer författarens position, och författaren berättar om hur samhället väljer att positionera sina medborgare (vilket i sin tur kan ge författaren en ny position) och genom detta befäster och förändrar litteraturen samhället.

Är det därför kvinnorna som skrev under 1900-talet blivit feministiska kämpar? Inte för att de alla medvetet drev den feministiska kampen, men blott det faktum att de skrev satte dem i motståndsposition till rådande normer? Sartre framhåller att hela kreativiteten är en frihetsprocess för den som skapar, att författaren skriver för att rena sin egen frihet (ibid. s.64).

Min mani

Att skriva för att rena sin egen frihet. Är det vad jag gör? Jag är besatt av att jobba med min roman. Jag har scheman för när jag ska skriva och hur många sidor per dag jag förväntar av

mig själv. Det har lett till muskelinflammation i vänster arm, viktnedgång och folkskygghet. Och dessutom har jag under den här tiden höjt ribban och bestämt mig för att inte vara nöjd förrän jag skrivit tre romaner.

Det verkar maniskt och tvingande, men samtidigt ger det mig rum. När jag skriver ger jag mig själv allt mer plats inom litteraturen, jag kräver allt mer utrymme och jag sväller med mina skrivna sidor. Ju mer plats jag har, desto mer känner jag mig tillåten att skriva. Ju mer jag skriver desto större blir min upplevda frihet av att fortsätta skriva.

På morgnarna åker jag till biblioteket och sitter där hela dagarna för att skriva till punkt. Jag skriver och missar lunchen, missar att gå på toaletten, missar att röra på mig, missar att betala räkningar, missar att svara i telefonen och på sms. När kvällen kommer är jag ett vrak, och på morgonen efter börjar jag om igen.

Senast klockan tio måste jag börja skriva på romanen, varje vardag, annars går tiden till spillo, annars gör jag inte det jag ska. Vem är det som piskar mig i den stunden?

Det är socialsekreteraren, den lutherska kvinnan, den stränga byråkraten och jag älskar henne, för hon tar mig i hamn.

Hon hjälpte mig att hitta ett sätt att fungera med Pierre, vi slutade faktiskt att gräla. Så här skrev jag i ett brev till honom i maj 2013

Det här har allt med dig att göra Pierre, för det är med dig jag upptäcker sanningen om mig själv, om min drivkraft. Jag vet att jag klarar av att skriva en roman, jag har bara inte gjort det ännu. Jag skriver min första roman om dig. Du är min första. Bli inte arg på mig om jag inte riktigt förstår hur jag ska hantera dig ibland. Jag kämpar också. För att nå fram till den punkt då jag lyckats visa upp dig, en perfekt skulptur av dig, med lite hack och jack, men ändå du. Jag önskar så att du har tålamod med mig, för jag har börjat älska dig.

Till sist gav jag vika för viljan att berätta, och bestämde mig för att låta allt komma. Och då var det inte bara kärleken till Pierre som växte utan historien om Hilda, socialsekreteraren. Till skillnad från när jag skrev om den unga pojken var det lättare att skriva om socialsekreteraren:

Nu sitter jag här igen, och söker efter orden. Den här gången tänker jag på Hilda och hon är inte alls lika motvillig som Pierre. Jag behöver inte gräla eller kämpa med henne. Hon vill att jag berättar om henne, för det har det aldrig gjorts förut.

Hon vill att folk ska få veta hur det är att vara socialsekreterare. (ur min dagbok 2013-06-10)

Genom kärlek till Hilda, till henne som arbetade på socialtjänsten, till människorna som jag försökt göra mig fri från, fick jag mod att öppna den stängda dörren.

Så jag gjorde det. Tog fart och skrev hela sommaren 2013. Skyndade mig på, livrädd att inte hinna innan orden tog slut, men de tog inte slut och den fjortonde november 2013 hände något mycket viktigt i mitt skrivande liv. Då förstod jag att mitt första utkast till romanen var färdigt. Det hade tagit mig ett år, från inte ett ord skrivet till en hel roman och jag gick från Stockholms stadsbibliotek med steg som ekade över hela staden. Säker. Jag kände mig säker och fördjävla stolt. Nu kvarstod oerhört mycket jobb, redigering och strukturering och språkfilande och pillande, men jag som tidigare aldrig klarat av att skriva längre berättelser än tjugo sidor, och oftast var de en, en och en halv sida, jag hade lyckats få ner en berättelse på etthundrafemtio tre sidor, som lätt skulle kunna bli tvåhundra, ja kanske tvåhundra tjugo. Vad var det som tagit mig dit?

Det var den koncentration som kommer av besatthet. Inget kunde trycka mig bort från arbetet. Jag hade under sommaren bott hos mina föräldrar, cyklat in till stadsbiblioteket i Norrköping. Levt på sparade pengar och ätit billigt. Och det gav resultat.

Jag vågade vara den som maniskt producerade sida efter sida.

Och inte nog med det, jag hade fått en plats där jag fick tillgång till min egen kreativitet, framförallt hade jag fått tid. Tid till koncentration. Och genom koncentration kunde jag släppa lös den döda diktarinna.

Virginia understryker att författaren ska följa sin egen vilja.

Så länge man skriver vad man vill skriva, är det det enda som har någonting att betyda, och ingen kan säga om det har sin betydelse för sekler eller bara för några timmar. (Woolf, 1925, s.120)

Skriv vad du vill skriva. Var sann mot din kreativitet. Det är det som är kampen. När jag får möjlighet att formulera mig sant mot mig själv växer jag, men när jag försöker skriva något jag inte vill börjar jag bråka med mig själv. Det är så föreställningarna om den skrivande kvinnan hindrar mig- jag känner mig tvingad att motbevisa något istället för att skapa fritt.

Det jag kommer fram till är följande: jag behöver tid till koncentration, mod att släppa fram mitt skrivande.

Simone viskar till mig från 1949 ”Om kvinnan uppfattar sig själv som det icke-väsentliga, som aldrig ska återgå till att bli det väsentliga är det därför att hon själv inte verkar för denna återgång” (De Beauvoir, 1949, s.160). Jag förstår vad hon vill säga. *Om jag inte tar mig själv på allvar kommer jag inte att bli tagen på allvar.*

Hélène Cixous hejar på mig, hon ropar:

I kvinnan sammanfaller alla kvinnors historia, hennes personliga historia, den nationella och den internationella historien. Som stridande kvinna är hon del av alla befrielser. Hon måste se långt, inte ta en sak i sänder. Hon förutser att hennes befrielse kommer att leda till mer än en förändring av maktrelationerna eller att bollen skickas över till andra planhalvan; den kommer att föra med sig en omvälvning av relationerna mellan människor, av tänkandet. (Cixous 1975, 245)

Jag förstår även Hélène, det som hindrar mig är inte bara min historia, det är mitt land och det är världen (strukturen). *Om jag är strategisk och ser längre än till slutet av min utbildning- då kan jag vara del av en förändring som möjliggör för ett friare tänkande.* Det låter stort. Ja, jag vill vara med om det.

Det mest konkreta rådet

Virginia kommer med det mest konkreta rådet, riktat direkt till min generation:

För det är min tro att om vi får leva i ett sekel eller så [---] och om vi får varsinna femhundra pund om året och egna rum; om vi vänjer oss vid friheten och om vi har mod att skriva precis vad vi tänker [---] om vi ställer oss ansikte mot ansikte med det faktum att det inte finns någon arm att klänga oss fast vid, utan att vi vandrar ensamma och att vårt samband gäller verklighetens värld och inte bara männens och kvinnornas värld, då kommer [---]den döda diktarinna [---]att ikläda sig den kropp hon så ofta fått avkläda sig. [---] Men jag håller före att hon skulle komma, om vi arbetade för henne, och att ett sådant arbete, även

om det sker i fattigdom och obemärkthet, är något som lönar mödan. (Woolf, 1925, s.128)

500 pund om året är idag 231 765 kronor enligt Riksbanken och SCBs prisomräknare⁸ (Riksbanken samt SCB), det vill säga 19 313 kr/mån. Om jag skaffar mig det, och mod att skriva det jag tänker, då kan jag vara del i något som släpper löst det som varit bundet länge, halva befolkningens berättande.

Jag går in på min chefs kontor och frågar om hon har tid att prata lite. Det är en tuff löneförhandling, men jag har räknat på det här och jag vet vad jag behöver. När jag lämnar hennes rum är det med en överenskommelse om en deltidstjänst och en högre lön. Jag kommer inte att nå upp till 19 313 kr/mån, men tillräckligt för att betala mina räkningar, och samtidigt har jag flera dagar i veckan till mitt eget skapande, och anställningen kommer kunna fortsätta även efter att jag är färdig med utbildningen.

”Du förstår” sa jag till henne ”jag ska fortsätta skriva”. Hon log mot mig och svarade: ”Jag vet.”

I min mage bubblar en glädje, om Virginia hade varit av min generation hade jag high-fivat med henne, men istället nickar jag förnöjt och ser att hon ler i mjugg.

Det är det närmaste jag kan komma att vara fri - att planera varje steg i förväg och hålla mig hårt till min väg, ruska min vilja fri från drömmen och ta makten över mitt liv.

Summering

Genom skrivande kan författaren finna frihet, och ge medborgaren en chans till frihet. Att skriva är en del av demokratin. De förutsättningar jag behöver är tid till koncentration och en ekonomi som gör mig självständig. Som oberoende kan jag skriva det jag vill.

Genom att våga ta plats och strategiskt planera förutsättningarna för mitt skrivande kan jag förlösa mitt författarskap och även skapa möjligheter för andra att skapa fritt.

⁸ 1£ år 1925 motsvarade ungefär 18 Skr. 18 Skr 1925 motsvarar 463,53 Skr januari 2013. $500 \times 463,53 = 231765$. Årinkomst motsvarande 500£ blir för år 2013 därmed **231 765 Skr**.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Med min uppsats som grund vill jag här framlägga två argument för att akademiska utbildningar i litterärt skapande behöver diskutera kvinnan och romanen.

Det första argumentet är att kvinnor på grund av den sociala positionen inte har haft tillträde att utföra eller konsumera konstnärliga uttryck såsom litteratur, och det är den moderna litteraturens grund i dagens Sverige. Detta hämmar det konstnärliga uttrycket, och leder till att litteraturen inte befruktar samhället.

Det andra argumentet är att kursen är en del av den svenska universitetsvärlden. Universitetet har varit och är en stark markör för skillnaden mellan män och kvinnors rättigheter i Sverige, och det är de akademiska utbildningarnas grund i dagens Sverige. Detta hämmar utvecklingen på det akademiska fältet.

Med enklare ord: Kvinnor har inte alltid varit välkomna i litteraturen och kvinnor har inte alltid varit välkomna vid universitet.

Litteraturen och universitetet har det gemensamt att de varit en arena för kvinnors frigörelse, men även förtryck. Därför är det väldigt svårt för en litterär utbildning vid ett universitet att vara fri från patriarkala strukturer och därför finns det alltid ett behov av självkritik för de som arrangerar dessa utbildningar. *I annat fall riskerar konsten att fjättras i stället för att lyfta.*

Det är inte enbart vanligt dåligt självförtroende som håller människor tillbaka, utan en inre och yttre maktstruktur. En samhällsordning som har reglerats med beslut om vem som fått priser samt plats i litteraturhistoriska uppslagsverk. En struktur som formar oss alla, män som kvinnor, skapande människor.

Om det stämmer att vi står inför en öppning av det litterära fältet är det av vikt att vi värnar om den frihet vi idag upplever. Det finns en möjlighet att vi genom den kan bli progressiva, banbrytande och lägga grunden för en ny, friare litteratur. Och därmed bevara ett friare samhälle. Men om vi förnekar vårt arv riskerar vi att fastna i det, återupprepa det.

En okunskap om män och kvinnors olika möjligheter att röra sig inom litteraturen kan därmed riskera utvecklingen av det framtida fria skapandet, och av samhället i stort.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

- Ahlberg, Alf ”Diktaren och livssynen” (1934) ur *Dikten, diktaren och samhället*, Ahlberg, Alf och Boye, Karin m.fl. Albert Bonniers förlag, Stockholm (1934)
- Bourdieu, Pierre *La domination masculine* (1998), *Den manliga dominansen* Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg (1999)
- Bourdieu, Pierre *Les règles de l'art* (1994) *Konstens regler: det litterära fältets uppkomst och struktur Symposium*, Stockholm (2000)
- Cixous, Hélène ”Le Rire de la Méduse” (1975) ”Medusas skratt” ur *Kvinnopolitiska nyckeltexter* Esseveld, Johanna och Larsson Lisbeth (red) Studentlitteratur, Lund (1996)
- Clayhill, Harriet ””Likhet” eller ”egenart”? Ett tema i svensk feministiskdebatt under 1900-talet” (1983) ur *Kvinnornas litteraturhistoria, Del 2/1900-talet*, Holmquist, Ingrid och Witt-Brattström, Ebba (Red), Författarförlaget Malmö (1983)
- de Beauvoir, Simone *Le deuxième sexe* (1949) *Det andra könet* (1973) ur *Kvinnopolitiska nyckeltexter* Esseveld, Johanna och Larsson Lisbeth (red) Studentlitteratur, Lund (1996)
- Edkvist, Sven-Gustaf och Söderblom, Inga *Svenska författare genom tiderna* (1998) Liber AB
- Escarpit, Robert, *Sociologie de la littérature* (1958) *Litteratursociologi*, Wahlström & Widstrand, Stockholm (1970)
- Hasselgren, Kristina *Kvinnornas litteraturhistoria* (1981), Ramnefalk, Marie Louise och Westberg, Anna (Red), Författarförlaget Malmö (1981)
- Holmquist, Ingrid och Witt-Brattström, Ebba (Red) *Kvinnornas litteraturhistoria, Del 2/1900-talet*, Författarförlaget Malmö (1983)
- Hägg, Göran *Den svenska litteraturhistorien* (1996), Wahlström & Widstrand, Stockholm (1999)
- Lönnroth, Lars; Delblanc, Sven och Göransson, Sverker (red) *Den svenska litteraturen 3 Från modernism till massmedial marknad 1920-1995* Albert Bonniers Förlag AB, Stockholm (1999)
- Sartre, Jean Paul *Qu'est-ce que la littérature?* (1964) *Vad är litteratur?* Partisanförlag AB, Mölndal (1969)
- Woolf, Virginia ”Ett eget rum” ur *A room of ones own* (1925), *Ett eget rum* Tidens klassiker, Stockholm (1977)

INTERNET

- Augustpriset: <http://www.augustpriset.se/augustpriset-genom-aren> (Hämtat 2014-01-02)
- Camilla Läckberg: <http://camillalackberg.se/media-press/bakgrundsfakta/> (Hämtat 2014-01-02)
- Göteborgs universitet: <http://www.ub.gu.se/kvinn/portaler/kunskap/historik/> (Hämtat 2013-10-06)
- Högskoleverket: <http://www.hsv.se/download/18.1c1147dd12f43e606a58000581/1106R-forskarkarriar-kvinnor-man.pdf> (Hämtat 2014-01-02)
- Lunds universitet: <http://www.lu.se/om-universitetet/universitetet-i-korthet/universitetet-350-ar> (Hämtat 2014-01-02)
- Mårbacka minnesgård: http://www.marbacka.com/selma_lagerlof.php (Hämtat 2014-01-07)
- Riksbanken: <http://www.riksbank.se/sv/Riksbanken/Forskning/Historisk-monetar-statistik/Valutakurser/Manatliga-valutakurser-i-Sverige-19132006/> (Hämtat 2014-01-04)
- Samfundet De Nio: www.samfundetdenio.se (Hämtat 2014-01-02)
- SCB: www.scb.se/Prisomraknaren (Hämtat 2014-01-04)
- Sveriges Television: <http://www.svt.se/kultur/bok/kvinnor-drommer-om-att-bli-forfattare> (Hämtat 2013-10-02)
- Svenska akademien:
http://www.svenskaakademien.se/nobelpriset_i_litteratur/nobel_priset_i_litteratur (Hämtat 2014-01-04)
http://www.svenskaakademien.se/nobelpriset_i_litteratur/pristagarna (Hämtat 2014-01-04)
- Svenska barnboksinstitutet SBI: <http://www.sbi.kb.se/sv/Utgivning-och-statistik/Bokprovning/Statistik/> (Hämtat 2013-10-02)
- Svensk bokhandel: <http://www.svb.se/bokfakta/svenskatopplistor> (Hämtat 2014-01-04)
- The Business Insider: <http://www.businessinsider.com/the-top-10-most-read-books-in-the-world-infographic-2012-12> (Hämtat 2013-12-03)
- Universitets- och högskolerådet: <http://www.vhs.se/sv/Statistik1/> (Hämtat 2014-01-02)

PRIVATA KÄLLOR

Bergström, Karin *Dagböcker* 2012-10-01 till och med 2014-01-02